

WOMEN
AGAINST
VIOLENCE
EUROPE

Hogyan teremtsünk biztonságos és megerősítő környezetet a gyerekeknek?

Alapelvek, fő szempontok és eljárások a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetek számára

IMPRESSZUM

A fordítás az alábbi kiadvány alapján készült:

Guidelines for safeguarding and empowering children.

Basic principles, key areas of action and procedures for women's specialist services

Kiadja: WAVE – Women against Violence Europe

WAVE Információs Központ:

Nyitvatartás: Hétfő – csütörtök: 9:00–17:00, péntek: 9:00–15:00

Telefon: +43-1-548 27 20

E-mail: office@wave-network.org

Honlap: www.wave-network.org

Szerzők: Valentina Andrašek, Branislava Arađan, Nina Devries, Lara Dimitrijević, Janine Harig, Kristina Kulić, Pap Enikő, Britta Schlichting, Irmes Schwager, Sibylle Stotz

Projektkoordinátor: Branislava Arađan

Készült a WAVE munkatársainak segítségével: Léa Dudouet, Elena Floriani, Laetitia Hohwieler, Antoniya Kisheva, Beverly Mtui

Grafikai munka: Monika Medvey

Az eredeti kiadvány megjelenésének helye és ideje: Bécs, 2022

Fordította: Turai Katalin Ráhel

A kiadvány az Oak Foundation anyagi támogatásával jött létre, a *Biztonságos és megerősítő környezet teremtése a gyerekek számára* (Safeguarding and empowering children) c. projekt keretében. A kiadvány tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek, és az abban foglaltak nem feltétlenül tükrözik az Oak Foundation álláspontját.

Hogyan teremtsünk biztonságos és megerősítő környezetet a gyerekeknek?

Alapelvek, fő szempontok és eljárások a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetek számára

I. Bevezetés	4
1. A WAVE Hálózat: Európai Nők az Erőszak Ellen	4
2. A gyerekek számára biztonságos és megerősítő környezet megteremtésének irányelvei	4
3. Az irányelveket kidolgozó szervezetek	4
3.1. AWHZ, Horvátország	4
3.2. ZIF, Németország	5
3.3. NANE Egyesület, Magyarország	5
3.4. WRF, Málta	6
II. Jogi háttér: a gyerekek jogait, védelmét és biztonságát szolgáló legfontosabb nemzetközi normák	7
III. A gyerekek biztonságát szolgáló irányelvek alapjai és céljai	12
1. Alapfogalmak	12
2. A párkapcsolati és a családon belüli erőszak hatása a gyerekekre	13
3. Célok és alapelvek	14
3.1. Az irányelvek célja	14
3.2. Alapelvek	16
IV. A biztonság és védelem megteremtésének területei és fő elemei	18
1. A gyerekek biztonságával kapcsolatos kockázati tényezők a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetek gyerekekkel és fiatalokkal folytatott munkájában	18
2. A védelem legfontosabb elemei	20
V. Eljárások	21
1. Kockázatkezelés és megelőzés	21
1.1. Online biztonság	22
1.2. Biztonság és a magánélet, személyes információk védelme	22
2. A gyerekek és a fiatalok személyiségfejlődése és az erőszak-megelőzés	22
3. A gyerekek biztonsága a szülői felügyelet és láthatás, a kapcsolódó eljárások során	23
4. Magatartási kódex	24
5. A bántalmazás eseteinek bejelentése	25
5.1. Felelős munkatársak	25
5.2. Lehetséges elkövetők	26
5.3. A bántalmazás bejelentésének alapelvei	26
6. Egyéb gyermekvédelmi intézkedések és eljárások	27
Szakirodalom	28

I. Bevezetés

1. A WAVE Hálózat: Európai Nők az Erőszak Ellen

A WAVE (*Women Against Violence Europe* – Európai Nők az Erőszak Ellen) 1994-ben alakult nőjogi és kifejezetten a nők elleni erőszak áldozatait segítő szervezetek (pl. menedékházak, áldozatsegítő és krízisközpontok, segélyvonalak, más hasonló szolgáltatást nyújtók) európai ernyőszervezeteként. Mára 164 tagja van 46 országból. A WAVE az egyetlen olyan európai szintű szervezet, amelynek fő célja a nők és gyerekeik elleni erőszak és hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolása. A WAVE kiáll a nők és lányok emberi jogaiért, hogy erőszaktól mentes életet élhessenek a magánéletben és a nyilvánosságban egyaránt. A gyerekek jogai, jólléte és biztonsága mellett elköteleződve a WAVE felismerte, hogy az erőszak női áldozatait segítő intézményekben is szükség van a gyerekek biztonságát szolgáló belső szabályzatok fejlesztésére.

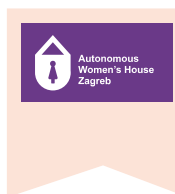
2. A gyerekek számára biztonságos és megerősítő környezet megteremtésének irányelvei

A gyerekek biztonságának és védelmének érdekében a WAVE négy tagszervezetével közösen kidolgozta ezt az átfogó útmutatót, amelyet különböző jogi környezetekben is alkalmazni lehet. A közös munkában az alábbi szervezetek vettek részt: a WAVE, a magyar NANE (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület), a horvát AWHZ (Zágrábi Autonóm Nőotthon – Nők a Nők Elleni Erőszak Ellen), a német ZIF (Autonóm Nőotthonok Információs Központja) és a máltai WRF (Nőjogi Alapítvány).

Az útmutató célja, hogy a bántalmazott anyák segítése közben a gyerekeik is biztonságban legyenek és védelemben részesüljenek az áldozatsegítő szervezeteknél. Emellett az útmutató a különböző szakterületek (többek között a gyermekvédelem, a szociális ellátás, az igazságszolgáltatás és a rendőrség) szereplőinek figyelmét is felhívja a gyermekvédelmi kötelezettségeikre, valamint e kötelezettség hatékony végrehajtásának módjaira és eszközeire.

3. Az irányelveket kidolgozó szervezetek

3.1. AWHZ, Horvátország

A Zágrábi Autonóm Nőotthon – Nők a Nők Elleni Erőszak Ellen (AWHZ, horvátul: Autonomna Ženska Kuća Zagreb – AŽKZ) egy feminista nonprofit civil szervezet, amelyet 1990-ben alapítottak azzal a céllal, hogy a párkapcsolati erőszak női és gyerekáldozatainak biztonságos menedéket nyújtsanak. Az AWHZ nyitotta meg 1990-ben Kelet-Európa első védett házát ezeknek a nőknek és gyerekeknek. Máramártanácsadóközponttal, segélyvonallal és jogsegélyszolgálattal is támogatják az áldozatokat. Aktívan részt vesznek a társadalmi szemléletformálásban, sürgetik a jogi változásokat és a meglévő törvények megfelelő végrehajtását a nők elleni erőszak felszámolása érdekében.

A védett ház a férfierőszak női áldozatainak és gyerekeiknek kínál biztonságos menedéket egy titkos címen. Legfeljebb másfél éves időtartamra ingyenes lakhatást, pszichológiai tanácsadást és terápiát, valamint átfogó esetkezelést biztosít nekik, amelybe beletartozik a különböző intézményekkel való kapcsolattartás, a gyerekek ügyeinek intézése, valamint jogi tanácsadás és képviselet (pl. a bíróságon).

Az AWHZ által üzemeltetett Tanácsadó Központ Nőknek egy biztonságos helyszínen nyújt támogatást, tájékoztatást, útmutatást és tanácsadást az erőszak női áldozatai számára. Telefonos és személyes segítő beszélgetésekben ingyenes felvilágosítást adnak a nők jogairól és arról, hogy hogyan tudják ezeket a jogokat érvényesíteni, valamint az erőszakkal szembeni védelem lehetőségeiről. Lelki segítségnyújtással, pszichológiai tanácsadással, személyes biztonsági terv készítésével, jogi tanácsadással és jogi beadványok (keresetek, fellebbezések) írásával szintén tudják segíteni az áldozatokat.

3.2. ZIF, Németország

A ZIF (*Zentrale Informationsstelle Autonomer Frauenhäuser*), a német Autonóm Nőotthonok Információs Központja 1980-ban alakult a tartományi menedékházak összefogására. Azóta elhivatottan dolgozik a nők elleni erőszak felszámolásáért, a bántalmazott nők és gyerekek élethelyzetének javításáért.

A ZIF:

- nem tartozik semmilyen pártszervezethez vagy vallási felekezethez, feminista és antirasszista szemléletben dolgozik a bántalmazott nőkért és gyerekeikért;
- koordinációs és közvetítő feladatokat lát el az autonóm női menedékházak politikai és anyagi kapcsolatrendszerében;
- képviseli a női menedékházakat a szövetségi szakpolitikák színterén véleményezéssel és sajtónyilatkozatokkal a nők elleni erőszak, a lányok és fiúk bántalmazása, valamint a menedékházak témakörében;
- kizárólag a menedékházak tagsági díjaiból és adományokból tartja fenn magát; az állami szférától való anyagi függetlensége a politikától független működés záloga;
- tisztségviselőit a tagszervezetek választják a menedékházak munkatársai közül három évre, kétszeres újraválaszthatósággal. A pozíciót betöltők váltakozása biztosítja a hatalom egyenletes eloszlását. Mivel a ZIF munkatársai a menedékházakban is dolgoznak, a szervezet tevékenysége mindig az érintettek valóságára támaszkodik.

3.3. NANE Egyesület, Magyarország

A NANE, azaz a Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület 1994-ben alakult a nőkkel és gyerekekkel szemben elkövetett erőszak felszámolásáért.

A NANE több szinten fejti ki tevékenységét: egyéni, közösségi, országos és bizonyos tekintetben nemzetközi szinten működik. A családon belüli és szexuális erőszak áldozatainak segítésére az egyesület egész Magyarországról ingyenesen hívható segélyvonalat működtet, valamint támogató csoportokat és egyéb programokat szervez.

Emellett a NANE a fiatalok számára erőszakmegelőző foglalkozásokat, a különböző szakembereknek képzéseket tart, valamint kiadványokat és fordításokat készít a témában. Részt vesz szemléletformáló és érdekérvényesítő kampányok szervezésében, valamint szakpolitikai és törvényjavaslatok, a meglévő szakpolitikák és jogszabályok elemzésében, továbbá az igazságügyi/jogalkalmazói és intézményes

gyakorlatok értékelésében. Az egyesület figyelemmel kíséri, hogy a magyar állam mennyire tartja be a témában érvényes nemzetközi normákat, és fellép a szükséges változásokért a jog, a szakpolitikák, a hatósági és intézményes gyakorlatok területén egyaránt.

A NANE tagja a Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetségnek.

3.4. WRF, Málta

A máltai WRF (*Women's Rights Foundation* – Nőjogi Alapítvány) egy önkéntes alapon szerveződő egyesület, amelynek fő célja a nőket a jogaikkal kapcsolatban tájékoztatni, felkészíteni és megerősíteni. A nők elleni erőszak felszámolása érdekében a WRF a női jogok törvényi és szakpolitikai védelméért küzd, szemléletformálásban és képzésekben vesz részt.

Az egyesület emellett ingyenes jogi tanácsadást és kezdeti jogi képviseletet nyújt olyan nőknek, akik családon belüli erőszak, szexuális bántalmazás, emberkereskedelem vagy nemi alapú diszkrimináció áldozatai lettek. A WRF ingyenes jogi segélyvonalat működtet nők számára az erőszakkal és a gyerekek szülői felügyeletével kapcsolatos ügyekben. A közvetlen ügyféllátás mellett a WRF fellép a nők elleni erőszak és nemi alapú diszkrimináció leküzdéséhez szükséges törvényi és szakpolitikai változásokért, többek között precedensértékű emberi jogi esetek, ügyek vitelével.

II. Jogi háttér: a gyerekek jogait, védelmét és biztonságát szolgáló legfontosabb nemzetközi normák

Az útmutatónk alapjául az alább ismertetett, jogilag is kötelező nemzetközi és európai normák szolgálnak. Ezek amellet, hogy meghatározzák a gyerekek alapvető emberi jogait, azt külön is kiemelik, hogy a gyerekek erőszakkal szembeni védelme érdekében az ő speciális helyzetük figyelembe vételére épülő külön szabályozás szükséges.

Az ENSZ Egyezménye a gyermek jogairól a legátfogóbb nemzetközi jogi dokumentum a gyerekjogok területén, amely minden gyerek számára biztosítja a jogokat, nemi vagy bármilyen egyéb megkülönböztetés nélkül, ahogy azt a 2. cikk is előírja.¹ Az Egyezmény 3. cikke alapelveként határozza meg a gyerek mindenek felett álló érdekét: „A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.”² Ez az alapelv érvényes azokban az esetekben is, amikor a gyerek a szülőjétől szenved bántalmazást vagy elhanyagolást, amelynek következtében akarata ellenére elválaszthatják a szülőtől. A 9. cikk szerint csak akkor hozható ilyen döntés, amikor az illetékes hatóság úgy ítéli meg, hogy a gyerek mindenek felett álló (legfőbb) érdeke a szülőtől való elválasztása. Ebben az esetben szintén joga van a gyerekek mindkét szülőjével tartani a kapcsolatot, amíg az nem ütközik a legfőbb érdekeivel.³ Az általános kötelezettségek és a különös rendelkezések mellett a 18. cikk kiemeli, hogy „a szülőknek közös a felelősségük a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért”, és a gyerekek legfőbb érdekeinek megfelelően kell cselekedniük.⁴

A gyerekeknek az erőszak minden formájával szembeni védelmét a 19. cikk alapozza meg: „Az Egyezményben részes államok megtesznek minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától mindaddig, amíg szüleinek vagy valamelyik szülőjének, illetőleg törvényes képviselőjének vagy képviselőinek, vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll.” A 12. cikk kimondja, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyerekek joga van a különböző eljárásokban szót kapnia: „lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.”⁵ Az Egyezmény kitér a testi és lelki felépülés, valamint a társadalmi beilleszkedés biztosítására is, ha a gyerek az elhanyagolás, kizsákmányolás vagy durva bánásmód bármilyen formáját elszenvedte.⁶

A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló ENSZ-egyezmény, a CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) nem tartalmaz külön rendelkezéseket a gyerekek erőszakkal szembeni védelméről. A 16. cikk azonban kimondja, hogy az állam feladata a nők hátrányos megkülönböztetésének felszámolása a családdal és gyerekekkel kapcsolatos területeken is. Kiemeli továbbá, hogy „minden esetben a gyermekek érdekeit kell elsősorban figyelembe venni”.⁷

1 ENSZ Egyezmény a gyermek jogairól (Elfogadta az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20-án. Magyarországon kihirdette az 1991. évi LXIV. törvény)

2 3. cikk 1. bekezdés

3 9. cikk 1. bekezdés

4 18. cikk 1. bekezdés

5 12. cikk

6 39. cikk

7 A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény (CEDAW) 1979, 16. cikk, 1. bekezdés (d)

Az Egyezmény értelmezéséhez, alkalmazásához alapvető iránymutatást adnak a nőkkel szembeni diszkrimináció felszámolásával foglalkozó bizottság (CEDAW) általános ajánlásai, különösen a 35. számú általános ajánlás a nemi alapú erőszak tárgyában, ami a 19. számú általános ajánlást aktualizálta. Az ajánlás kitér arra is, hogy a jogi eljárások során a bántalmazók jogait és követeléseit érintő döntésekben szem előtt kell tartani a nők és gyermekek élethez és sértetlenséghez való jogát, valamint a gyermekek legfőbb érdekét. *„Az elkövetők vagy feltételezett elkövetők jogait vagy követeléseit a bírósági eljárás során és azt követően - ideértve a tulajdonjog, a magánélet, a szülői felügyelet, a láthatás, a kapcsolattartás kérdéskörét - a nők és gyermekek élethez és testi, szexuális és lelki épséghez való emberi jogainak fényében kell meghatározni, továbbá a gyermek legfőbb érdekének elvét kell alkalmazni.”*⁸

Az Európa Tanács Egyezménye a nők elleni erőszak és a párkapcsolati, valamint a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (Isztambuli Egyezmény)

az első kötelező érvényű európai jogi dokumentum kifejezetten a nők és lányok elleni erőszak leküzdésére. Az Egyezmény ugyanúgy az erőszak áldozatának tekinti azokat a gyermekeket, akik az anyjukat érő erőszak szemtanúi, mint azokat, akik a családon belüli erőszak közvetlen áldozatai. Előírja, hogy a hatóságok kötelesek az erőszak elleni védelmi intézkedések során figyelembe venni a gyermekek sérülékenységét és különleges szükségleteit.⁹

Az Isztambuli Egyezmény a megelőzés részeként tudatosságnövelő kampányok és programok szervezését írja elő az erőszak különböző formáival kapcsolatban. Kiemeli, hogy külön figyelmet kell fordítani a családon belüli erőszak gyermekekre gyakorolt hatásaira, káros következményeire.¹⁰

Az Egyezmény alapján speciális szolgáltatásokat kell nyújtani az erőszak női áldozatai és gyerekeik számára,¹¹ valamint biztosítani kell, hogy könnyen hozzáférjenek biztonságos titkos menedékházakhoz.¹²

Az olyan áldozatok esetében, akiknek a gyerekei tanúi voltak a családon belüli erőszaknak, a gyermekek jogai és szükségletei alapján külön támogatást kell biztosítani. Ahogy a 26. cikk fogalmaz: *„A részes felek megteszik a szükséges jogalkotási vagy más intézkedéseket annak biztosítására, hogy az áldozatoknak nyújtott védelmi és támogató szolgáltatások biztosítása során megfelelő módon figyelembe vegyék a jelen Egyezmény hatálya alá tartozó erőszak bármely formájának tanújává vált gyermekek jogait és szükségleteit.”*¹³ Ezen intézkedések között – melyek segítenek a tanúvá vált gyerekek megküzdni az erőszak káros hatásaival – biztosítani kell a gyerek életkorának megfelelő pszichológiai és pszichoszociális ellátást, az ő érdekeit szem előtt tartva.¹⁴

A 31. cikk célja annak biztosítása, hogy az igazságszolgáltatási szervek az Egyezmény hatálya alá tartozó valamennyi erőszakformát figyelembe vegyék, amikor a bántalmazó szülő felügyeleti joga, a gyermekkel való kapcsolattartás, láthatás, illetve ezek terjedelme tárgyában hoznak határozatot.¹⁵ A bántalmazó szülői felügyeleti jogának gyakorlása nem veszélyeztetheti az erőszak áldozatainak, az erőszak tanújává vált gyermekeknek a jogait és biztonságát.¹⁶

Emellett a nyomozás és az egyéb jogi eljárások különböző szakaszaiban a családon belüli erőszak gyerekáldozatai és tanúi különleges védelemben kell, hogy részesüljenek: *„A nők elleni erőszak, illetve*

8 A CEDAW 35. sz. általános ajánlása a nők elleni nemi alapú erőszakra, IV. cikk. Ajánlások, C. Védelem, (1) bekezdés. 31. a) pont (ii), ENSZ, 2017.

9 Egyezmény a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (Isztambuli Egyezmény), Európa Tanács, 2011, 18. cikk 3. bekezdés

10 13. cikk, 1. bekezdés

11 22. cikk, 2. bekezdés

12 23. cikk

13 26. cikk, 1. bekezdés

14 26. cikk, 2. bekezdés

15 31. cikk, 1. bekezdés

16 31. cikk, 2. bekezdés

a párkapcsolati és családon belüli erőszak áldozatává vagy tanújává vált gyermekek érdekében adott esetben külön védelmi intézkedéseket kell hozni a gyermek legfőbb érdekeinek a figyelembevételével.”¹⁷

A bántalmazó fél szülői jogainak megvonása ilyen különleges intézkedés lehet, amennyiben ez tekinthető a gyermek legfőbb érdekének.¹⁸ A 46. cikk emellett azt is előírja, hogy a bűncselekmények esetén az elkövető büntetését súlyosító körülmény legyen, ha gyerekek ellen vagy az ő jelenlétükben követik el ezeket.¹⁹

Az Isztambuli Egyezmény előírja, hogy a nyomozás és egyéb jogi eljárások során minden eljáró hatóságnak biztosítania kell az áldozatok biztonságát az erőszak megismétlődésére vonatkozó kockázatok felmérésével és kezelésével. Eszerint *„A részes felek megteszik a szükséges jogalkotási vagy más intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy minden érintett hatóság értékelje az emberi életet fenyegető kockázatokat, a helyzet súlyosságát és az erőszak ismételt elkövetésének kockázatát a kockázatok kezelése, illetve szükség esetén koordinált biztonság és támogatás nyújtása céljából.”²⁰* Emellett az 51. cikk külön kitér arra, hogy a hatóságoknak figyelembe kell venniük, hogy az elkövető rendelkezik-e lőfegyverrel, vagy hozzáfér-e fegyverhez.²¹

Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen (Lanzarote Egyezmény) a legátfogóbb jogi dokumentum ebben a problémakörben. Az Egyezmény megköveteli a gyerekek elleni szexuális cselekmények minden formájának büntetendővé tételét. Az 5. cikkely alapján az államnak biztosítania kell, hogy azok a szakemberek, akik a munkájuk során bármilyen minőségben gyerekekkel kerülnek kapcsolatba, tájékoztatást kapjanak a gyerekjogokról, valamint a gyerekeknek a szexuális bántalmazással és szexuális kizsákmányolással szembeni védelméről.²² Minden olyan helyzetben, ahol megalapozott a gyanú, hogy egy gyermek szexuális bántalmazás vagy kizsákmányolás áldozata, a gyerekekkel kapcsolatba kerülő szakembernek jelentenie kell az esetet a megfelelő szervnek.²³ Az Egyezmény előírja, hogy a jogi eljárások során milyen feltételekkel lehet meghallgatni a gyerekeket. Hogy a gyereket védjék az újra-traumatizálódástól, *„mindegyik fél megteszi a szükséges jogalkotási vagy más intézkedéseket annak érdekében, hogy az áldozat vagy adott esetben a gyermekkorú szemtanú összes személyes meghallgatását videofelvételen lehessen rögzíteni, és ezek a videóra rögzített személyes beszélgetések a belső jog szabályainak megfelelően bizonyítékként elfogadhatóak legyenek a bírósági eljárások során.”²⁴*

Az Európai Unió Alapjogi Chartája biztosítja a gyerekek jogát a jóllétükhöz szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A gyerekeket illeti a véleménynyilvánítás joga, és *„az őket érintő ügyekben véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni”²⁵* A Charta kiemeli, hogy a gyermek mindenek felett álló érdeke legyen az elsődleges szempont a gyerekjogokat érintő minden tevékenység esetében.²⁶

Az Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről (Az emberi jogok európai egyezménye) külön nem tárgyalja a nők elleni, a gyerekek elleni erőszak vagy a családon

17 56. cikk

18 45. cikk

19 46. cikk

20 56. cikk 1. bekezdés

21 56. cikk 2. bekezdés

22 *Egyezmény a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen (Lanzarote Egyezmény)*, Európa Tanács, 2007. 5. cikkely, 1. bekezdés

23 12. cikkely, 1. bekezdés

24 35. cikkely, 2. bekezdés

25 *Az Európai Unió Alapjogi Chartája*, 2012, 24. cikk, 1. bekezdés

26 24. cikk, 2. bekezdés

belüli erőszak problémáját. Az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélezési gyakorlata is bizonyítja ugyanakkor, hogy az állam köteles a nőket és gyerekeket megvédeni a családon belüli erőszaktól. Az Egyezmény ide vonatkozó cikkei: az élethez való jog (2. cikk), a kínzás tilalma (3. cikk), a magánélet és családi élet tisztelgetben tartásának joga (8. cikk), valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalma (14. cikk).²⁷

Az EU Áldozatvédelmi Irányelve (2012/29/EU irányelv) meghatározza azokat a jogokat, amelyeket a bűncselekmények sértettjei számára a büntetőeljárás során biztosítani kell. Az irányelv kitér a nemi alapú erőszak áldozatainak és a gyerekáldozatoknak a különleges védelmi szükségleteire.²⁸ A 10. cikk biztosítja a gyerekek számára a meghallgatáshoz való jogot a büntetőeljárások során.²⁹ Az Irányelv alapján továbbá a hatóságoknak intézkedéseket kell tenniük a gyerekek magánéletének védelmére, valamint annak érdekében, hogy a gyerekáldozatok személyazonossága ne kerüljön nyilvánosságra.³⁰ Az Irányelv értelmében a gyerekáldozatokról „*a másodlagos és ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés és a megtorlás kockázata miatti sérülékenységük okán vélelmezni kell, hogy specifikus védelmi szükségleteik vannak*”.³¹ A másodlagos és ismételt áldozattá válás (viktimizáció), a megfélemlítés és megtorlás megelőzése érdekében az államoknak tájékoztató és figyelemfelkeltő kampányokat kell folytatniuk, az érintett civil társadalmi szervezetekkel együttműködve.³²

Az EU Irányelve a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről (2011/93/EU irányelv) a gyerekek szexuális bántalmazása és kizsákmányolása elleni hatékony védelem és küzdelem érdekében különböző megelőző intézkedéseket javasol, valamint minimumkövetelményeket tartalmaz a bűncselekmények meghatározása, az elkövetők felelőssége vonása és a gyerekáldozatok védelme terén.³³

A fentiekén kívül számos egyéb Európa-szintű dokumentum bír jelentőséggel a gyerekjogokra vonatkozó jogi szabályozás kapcsán, például az alábbiak.

A nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak elleni küzdelemről szóló irányelvre vonatkozó javaslatot az Európai Bizottság 2022 márciusában terjesztette elő. Az Irányelv a nemi alapú erőszak és a családon belüli erőszak elleni hatékony fellépést kívánja biztosítani olyan intézkedéseket javasolva, amelyek az áldozatok védelmét és támogatását szolgálják, biztosítják az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését, valamint büntetendővé teszik és szankcionálják a nők elleni erőszak minden formáját.³⁴

Az Európa Tanács Gyermekjogi Stratégiáját (2022–2027) a Miniszterek Tanácsa 2022 februárjában fogadta el. A stratégia jelentőséggel bír a gyerekbarát igazságszolgáltatás szempontjából; sürgeti például a jogi eljárások mielőbbi hozzáigazítását a gyerekek különleges szükségleteihez az újra-traumatizálódás és a másodlagos viktimizáció megakadályozásának érdekében.³⁵

27 Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről, Európa Tanács, 1950. Lásd pl. a Talpis kontra Olaszország 41237/14. sz. ügyben hozott ítéletet.

28 2012/29/EU Irányelv, 7, 14, 17, 19, 38, 42, 54, 57, 60, 66, 69. pontok

29 10. cikk

30 21. cikk, 1. bekezdés

31 22. cikk, 4. bekezdés

32 26. cikk, 2. bekezdés

33 2011/93/EU irányelv, 1. cikk

34 Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács Irányelve a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak elleni küzdelemről, 2022, 1. pont

35 Strategy for the Rights of the Child („A gyermekek jogainak stratégiája”) (2022–2027), 40. pont

■ **Az EU Gyermekjogi Stratégiája (2021–2024)** a gyerekjogok védelme és hatékonyabb biztosítása érdekében határoz meg feladatokat, célul tűzve az új kihívások kezelését is. Intézkedéseket javasol többek között a hatékony gyermekvédelemmel kapcsolatban, valamint a nők elleni erőszakkal és családon belüli erőszakkal szembeni fellépést célzó jogi szabályozással kapcsolatban.³⁶ A stratégia a gyerekbarát igazságszolgáltatást és a gyerekek jogi eljárásokban való biztonságos részvételét is előírja.³⁷

■ **Az áldozatok jogairól szóló uniós stratégia (2020–2025)** az áldozatok jogait tárgyaló legelső stratégia, amelyet a Bizottság 2020-ban fogadott el. A Stratégia fő célkitűzése az összes bűncselekmény minden áldozatának védelme az Európai Unióban, kitér ugyanakkor a nemi alapú erőszak és a családon belüli erőszak áldozatainak különleges szükségleteire. Rögzíti, hogy a gyerekáldozatokkal való hatékony kommunikáció garantálása érdekében, valamint hogy biztonságos környezetet teremtsenek a gyerekek számára a bűncselekmények bejelentésére, különleges jelentéstételi mechanizmusokat kell biztosítani.³⁸

36 A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. *Az EU Gyermekjogi Stratégiája*, 2022, COM/2021/142, 3. pont

37 4. pont

38 A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. *Az áldozatok jogairól szóló uniós stratégia (2020–2025)*, 2020, COM(2020) 258, 1. pont

III. A gyerekek biztonságát szolgáló irányelvek alapjai és céljai

1. Alapfogalmak

Gyerek

Minden 18 év alatti személy.

Fiatal

Minden 18 és 25 év közötti személy.

Gyerekbántalmazás

Gyerekbántalmazásnak minősül minden olyan cselekmény vagy mulasztás a szülő vagy a gyermek felügyeletével, gondozásával megbízott személy részéről, amely a gyermeknek fizikai, lelki és/vagy szexuális sérelmet okoz vagy a gyermek elhanyagolásához vezet. A gyerekbántalmazás történhet otthon, az iskolában, illetve bármilyen szervezetnél vagy közösségben, amellyel a gyermek kapcsolatban áll, ideértve az internetet is. A gyerekbántalmazásnak különböző formái lehetnek, ide tartozik a fizikai, szexuális vagy lelki bántalmazás és az elhanyagolás is.³⁹

A gyerekek biztonságának megteremtése

A gyerekek biztonságának megteremtését (*child safeguarding*) minden olyan szervezet átfogó felelősségeként és gyakorlatként kell értelmezni, amely közvetlen vagy közvetett módon gyerekeknek és fiataloknak segítséget nyújt. A biztonságteremtő intézkedések biztosítják, hogy egyetlen gyermek vagy fiatal se szenvedjen semmilyen sérelmet vagy bántalmazást a szervezet állandó vagy külső munkatársai, illetve önkéntesei részéről. Ezen felül minden ilyen szervezetnek kötelessége biztosítani, hogy a gyerekeket és fiatalokat ért sérelemtől és bántalmazásról az illetékes hatóságokat időben értesítsék.⁴⁰

Gyermekevédelem

A gyermekek védelme a biztonságteremtő intézkedések részét képezi. Azokat a konkrét gyermekvédelmi intézkedéseket tartalmazza, amelyeket meg kell tenni, ha egy gyermek súlyos sérelmet szenved vagy súlyos sérelem veszélyének van kitéve.⁴¹

A gyermek mindenek felett álló érdeke

Átfogó alapelvként szolgál a gyermek mindenek felett álló (legfőbb) érdekének biztosítása – ezt minden állami és magánintézménynek, hatóságnak, valamint egyéb szereplőnek az összes, gyerekekkel kapcsolatos tevékenysége során alkalmaznia kell.⁴²

39 Keeping Children Safe (2014): *The International Child Safeguarding Standards* („A gyerekek biztonságát szolgáló nemzetközi irányelvek”), 6. o.

40 Keeping Children Safe (2014): *The International Child Safeguarding Standards* („A gyerekek biztonságát szolgáló nemzetközi irányelvek”), 5. o.

41 NSPCC, „*Safeguarding children and child protection*” („A gyermekek védelme és biztonságának megteremtése”)

42 ENSZ Egyezmény a gyermek jogairól, 1989, 3. cikk

2. A párkapcsolati és a családon belüli erőszak hatása a gyerekekre⁴³

Nemzetközi kutatások becslése szerint azon gyerekek aránya, akik bántalmazó családban élnek, 10 és 30 % közöttire tehető.⁴⁴ Minden negyedik nő párkapcsolati erőszak áldozata, mindeközben minden második nő a gyerekeivel együtt él. A nők harmada pedig arról számol be, hogy a terhessége alatt kezdődött vagy fokozódott az erőszak.⁴⁵

A gyerekeket az otthonukban zajló erőszak számos módon érinti, ez különféle hatást gyakorol az egészségükre, jóllétükre és fejlődésükre. A gyerekek láthatják és hallhatják az anyjuk ellen irányuló erőszakot, legyen az fizikai, verbális vagy szexuális bántalmazás. Megsérülhetnek, ha jelen vannak az erőszakkitöréskor, vagy ha anyjuk védelmében közbeavatkoznak. A bántalmazó továbbá nyomást gyakorolhat a gyerekekre, hogy ők is vegyenek részt az anyjuk fizikai vagy szóbeli bántásában.

Amellett, hogy tanúi az erőszaknak és érzékelik, megérik az anyjuk elleni erőszak hatásait, a bántalmazott nők gyerekei maguk is nagyobb eséllyel válnak otthon fizikai és szexuális erőszak áldozatává.⁴⁶ Van, hogy a bántalmazó az anya jelenlétében azért bántja a gyerekeket vagy fenyegeti őket erőszakkal, hogy így kényszerítse az anyára az akarátát. A gyerekeket továbbá az erőszak veszélye akkor is fenyegeti (akár új, akár már meglévő problémaként), ha az anya kilép a bántalmazó kapcsolatból. Ilyenkor az erőszak nemcsak közvetlenül a gyerekek ellen irányul: a bántalmazó apa a nőn is bosszút akarhat állni azzal, hogy a gyerekeit fizikailag, lelkileg vagy szexuálisan bántja.

A gyerekeket különböző módon érintheti az, hogy az anyjuk hogyan reagál az erőszakra és az erőszakkal való fenyegetésre, hogy tud ezekkel megküzdni. Lehet, hogy az erőszakból fakadó sérülései, betegsége, depressziója vagy szorongása miatt nem tud megfelelően gondoskodni a gyerekekről. Előfordul, hogy minden erejével próbálja elkerülni, a minimálisra csökkenteni vagy kezelni az erőszakos kitöréseket, és emiatt kevés időt vagy energiát tud a gyerekekre fordítani. Ezen kívül van, hogy az anya korlátozza a gyerekeket, vagy elvár tőlük bizonyos viselkedéseket, abban a reményben, hogy így ki tudják kerülni vagy a minimálisra tudják csökkenteni az erőszakos cselekményeket.

Az erőszakos közegben nevelkedve a gyerekek sokszor azt tanulják meg, hogy az otthon történetekről ne beszéljenek senkinek. Gyakran nincs a szemükben tekintélye az anyjuknak, nem gondolják, hogy meg tudná őket védeni vagy segíteni tudna nekik. Ugyanakkor felelősnek érzik magukat az anyjukért és büntudatuk is lehet a szenvedése miatt. Az is előfordul, hogy elítélik, amiért a bántalmazóval maradt. A bántalmazó pedig sokszor szándékosan aláássa az anya és a gyerekek kapcsolatát, hogy a nőt anyai szerepében is hiteltelennítse.⁴⁷ Előfordul a gyerekek manipulálása és az anyjukról való hazugság terjesztése is: például az erőszak miatt bekövetkezett szétválás után a bántalmazó azt állítja a gyerekeknek, hogy az anya a hibás a család felbomlásáért.⁴⁸

43 Ez a fejezet a WAVE egy 2015-ös kiadványának (*Thematic paper on the right of children to live a life free from violence – „A gyerekek joga az erőszakmentes élethez”*) rövidített és szerkesztett változata, lásd: http://files.wave-network.org/researchreports/Thematic_Paper_12_Children_2015.pdf

44 Seith, 2007

45 Müller és tsai., 2005

46 Kavemann, 2007; Bell, 2016a

47 Radford és Hester, 2006

48 Mullender és tsai., 2002

Ha a családon belüli erőszak váláshoz vezet, sokszor a szülői felügyelet és kapcsolattartás/láthatás marad az egyetlen terepe annak, hogy az apa kontrollálni és akár bántalmazni tudja a partnerét és/vagy a gyerekeket. Kutatások is bizonyítják, hogy a szülői kapcsolattartásra vonatkozó döntések meghozatalakor a gyerekeket gyakran nem kérdezik meg a tapasztalataikról és érzéseikről. Azokat a nőket pedig, akik a gyerekeik érdekében érvelnek, gyakran azzal vádolják, hogy a partnerükön való bosszúállás céljából manipulálják a gyerekeket. A családon belüli erőszak elkövetőjét ugyanakkor jellemzően nem szembesítik a cselekedeteivel, és nem feltételezik, hogy az erőszakossága rontaná a szülői képességeit.⁴⁹ Mindeközben az anya felé gyakran egymásnak ellentmondó elvárásokat közvetítenek a hatóságok.⁵⁰ Egyrészt el kell hagyniuk a bántalmazó partnert, és meg kell védeniük a gyerekeket az erőszaktól. Másfelől azonban őket teszik felelőssé azért, hogy az apa-gyerek kapcsolat fennmaradjon és a kapcsolattartásra sor kerüljön. Arra kényszerítik az anyát, hogy a gyerek vonakodása vagy kifejezett tiltakozása ellenére is biztosítsa a kapcsolattartást. Ha ugyanakkor a gyereke védelme érdekében nem biztosítja a kapcsolattartást a bántalmazó apával, akkor a saját szülői felügyeleti jogát veszélyezteti és egyéb következményekkel is számolnia kell, például a gyerek apától való elidegenítésének vádjával. Az a gyerek pedig, aki erőszakot szenved az apától a láthatás során, könnyen elveszíti a bizalmát mindkét szülőben: nemcsak abban, aki bántotta, hanem abban is, aki erőltette a bántalmazóval való kapcsolattartást.⁵¹

Az áldozatok hatékony védelméhez és támogatásához elengedhetetlen, hogy alapos ismereteink legyenek a családon belüli hatalmi viszonyokról, a párkapcsolati és a gyerekek elleni erőszak összefüggéseiről, valamint az erőszaknak a gyerekekre és a szülő-gyerek kapcsolatra gyakorolt lehetséges hatásairól. A nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetek, más szolgáltatók, valamint az intézmények és hatóságok csak úgy tudják garantálni a gyerekek biztonságát, ha mindezeket a tényezőket holisztikus, átfogó módon figyelembe veszik.

3. Célok és alapelvek

3.1. Az irányelvek célja

Az útmutatóban megfogalmazott irányelvek célja, hogy bővítsük a kapacitásait a nők elleni erőszak áldozatainak támogatására szakosodott szervezeteknek (pl. menedékházak és nőközpontok), valamint egyéb olyan szervezeteknek és intézményeknek, amelyek bántalmazott nőkkel és a gyerekeikkel foglalkoznak; hogy segítsük az erőszak tanújává illetve áldozatává vált gyerekek speciális szükségleteinek felismerését és a gyerekek hatékony támogatását; valamint hogy növeljük a tudatosságot a gyerekek szükségleteivel, sérülékenységeivel és a védelmüket biztosító lépésekkel, eljárásokkal kapcsolatban. Ezért az útmutató többek között a következő szereplőknek szól:

- a nők elleni erőszak áldozatainak, a bántalmazott nőknek a támogatására szakosodott szervezetek munkatársai és önkéntesei, valamint a szervezetekkel (például bizonyos szolgáltatások biztosítása vagy programok szervezése keretében) külső munkatársként együtt dolgozó szakemberek;
- a családon belüli erőszak és a nők elleni erőszak áldozatainak szállást vagy tanácsadást nyújtó intézmények (többek között menedékházak, tanácsadó központok, segélyvonalak), ideértve az anyának nyújtott szolgáltatás befejeztével a gyerekek közösségbe való biztonságos visszatérését intéző szolgálatokat is;
- mindenki, akinek szerepe van a gyermekvédelemben, a gyerekek elleni erőszak megelőzésének és kezelésének terén, például iskolák, óvodák, gyermekjóléti-ifjúsági központok, orvosok, rendőrség,

49 Eriksson és tsai., 2013

50 Hester, 2011

51 Radford és Hester, 2006

bíróság, jogi szolgáltatást nyújtók, sport- és egyéb egyesületek, fogyatékossgal élőket és bevándorlókat segítő szervezetek, vallási közösségek, illetve az állami gondoskodásban élő gyerekek bármilyen gyerekotthonai;

- a nők és lányok elleni erőszak ellen küzdő minden más szervezet, például a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezeteket tömörítő nemzeti és nemzetközi ernyőszervezetek (mint a WAVE);
- bántalmazott anyák, akiknek szüksége lehet tájékoztatásra arról, hogy a gyerekeik milyen védelemben részesülhetnek.

Ezen útmutató célja a biztonságos és megerősítő környezet biztosítása azoknak a gyerekeknek és fiataloknak a számára, akik családon belüli erőszak tanújává vagy áldozatává váltak, és az anyjukkal menedékházban vannak elhelyezve, vagy kapcsolatban állnak nők elleni erőszak áldozatait, bántalmazott nőket segítő szakosodott szervezetekkel, segélyvonalakkal. A fiatalok általában sem a gyerekeknek, sem a felnőtteknek szóló szolgáltatások célcsoportjába nem illeszkednek, ezért miközben az anyjuk ellátásban részesül, ők gyakran nem jutnak a korosztályuknak megfelelő támogatáshoz. A fiatalok a menedékházakkal ritkábban, a nem bentlakásos szolgáltatókkal (pl. nőközpontok) gyakrabban kerülnek kapcsolatba.

A női menedékházak a fiúgyermeket különböző korhatárig tudják fogadni. A projektpartnerek az alábbi feltételekkel nyújtják a szolgáltatásaikat:

AWHZ

Az AWHZ női menedékháza a lánygyerekeket 18 éves korig, a fiúgyerekeket 14 éves korig fogadja. A tanácsadó központot a lányok és a fiúk is 18 éves korig látogathatják. A gyakorlatban azonban sokszor a bántalmazott nők 18 éven felüli gyerekeinek is támogatást nyújtanak (általában 25 éves korig), különösen akkor, ha még az anyjukkal élnek és tanulnak.

NANE

A NANE elsődleges és folyamatosan működő szolgáltatása a segélyvonal, amely korhatár és nemi megkötés nélkül hívható. Az egyéb szolgáltatások esetében a szakemberek eseti alapon határozzák meg a korhatárt, az adott program konkrét célját és tartalmát szem előtt tartva.

WRF

A máltai WRF mind lányok, mind fiúk esetében 18 év alatti gyerekekkel dolgozik. A védett házakban a fiúk elhelyezése az adott intézmény felvételi szabályaitól függ. A másodszintű áldozatsegítő központok⁵² bizonyos körülmények között 18 év fölötti eltartott fiúkat is fogadnak.

52 A másodszintű áldozatsegítő központok támogatást, érzelmi és gyakorlati tanácsadást nyújtanak a családon belüli erőszak áldozatainak az újrakezdéshez. Bővebb információ a Fondazzjoni Sebħ oldalán: www.sebh.mt

ZIF

A női menedékházak 18 éves korig fogadják a lánygyerekeket. A fiúknak az adott menedékház körülményeitől függően tudnak helyet biztosítani (mindegyik menedékház maga határozza meg, hogy hány éves korig fogad fiúgyerekeket). A szervezet weboldala áttekintést ad a lehetőségekről, és a keresési feltételekben beállítható a fiúgyerekek kora is.⁵³

3.2. Alapelvek

Ez az útmutató gyerekközpontú és feminista értékekre és elköteleződésre épül, alapelvei az alábbiak:

- Minden intézkedés, beavatkozás, szolgáltatás és tevékenység esetén **a gyerekek jogait, biztonságát, egészségét és jóllétét** biztosítva kell eljárni.
- A gyerekekkel való munkát a **fejlettségi szintjüknek megfelelően**, készségeiket és képességeiket fejlesztve végezzük.
- Minden gyereket **tiszteljük és becsüljük. Halljuk meg és hallgassuk meg a gyerekeket, és higgyünk nekik.** A gyerekek kívánságait vegyük figyelembe (amennyire ez lehetséges a biztonságuk fenntartása mellett).
- **A gyerekek cselekvőképességét és erejét ismerjük el. Tájékoztassuk őket a jogaikról** (arról, hogy mi elfogadható viselkedés és mi nem), valamint arról, hogy milyen lehetőségeik vannak a segítségkérésre vagy egyébként, ha nehézségekkel küzdenek vagy megsértik a jogaikat.
- **Minden gyerekeknek egyenlő jogai vannak.** A védelmet és támogatást hátrányos megkülönböztetés nélkül kell számukra biztosítani. Külön figyelmet és intézkedést igényel, ha egy gyerek halmozottan hátrányos helyzetben van vagy többszörös diszkrimináció éri.
- A gyerekek számára az **életkoruknak megfelelő, a szükségleteikre és körülményeikre szabott speciális ellátást és szolgáltatásokat** kell biztosítani.
- **A gyerekek elleni erőszak és a nők elleni erőszak minden formájával szemben zéró toleranciát** alkalmazunk. **Foglaljunk állást**, és vegyünk komolyan minden gyerekbántalmazásra vonatkozó vádat.
- **Az erőszakért kizárólag az elkövetőt terheli felelősség**, akin minden erőszakos cselekedetet számon kell kérni. Az erőszak áldozatait támogassuk jogaiknak és szükségleteiknek megfelelően. Minden beavatkozás és a segítségnyújtás minden módja ezt a szemléletet kövesse.
- A **megelőzés** érdekében növeljük a gyerekek tudatosságát a biztonsággal kapcsolatban, és ösztönözzük őket a biztonságos környezetet teremtő viselkedésformák felfedezésére és gyakorlására.
- **Kötelesek vagyunk** jelenteni, ha a szervezetünkön belül bármilyen gyerekbántalmazást gyanítunk vagy arról tudomást szerzünk.
- A **számonekérhetőség** jegyében mindenkinek, aki a szervezet tagja, önkéntese, alkalmazottja vagy külső munkatársa, tisztában kell lennie a jelentési kötelezettségével gyerekbántalmazás gyanúja esetén. A szervezetnek e kötelezettségről tájékoztatnia kell az összes munkatársát.
- A **„ne ártsunk” elv** szellemében minden gyanút jelentsünk a megfelelő szervezeten belüli vagy kívüli felelősnek, figyelve arra, hogy ezzel ne tegyük ki további sérelem kockázatának a gyereket és családját.

- **Ismerjük fel a párkapcsolati erőszak és a gyerekbántalmazás közti összefüggést**, és vegyük figyelembe a párkapcsolati erőszak gyerekekre gyakorolt hatását. A párkapcsolati erőszak tanújává váló gyerekeket is tekintjük áldozatnak.
- Mind a szervezeten belüli, mind a külsős érintettek, illetékesek körében **hívjuk fel a figyelmet** a párkapcsolati és családon belüli erőszak jelenségére, annak gyerekekre gyakorolt hatására, valamint a gyerekek védelmét és biztonságát szolgáló lépések fontosságára, s a kapcsolódó hatékony módszerekre.
- **Adjunk minden nőnek teret** arra, hogy kifejezze az igényeit és megismerje a lehetőségeit. Ismerjük el és tartsuk tiszteletben a nők érzéseit és tapasztalatait, továbbá támogassuk őket abban, hogy a saját és gyerekeik érdekében biztonságos döntéseket tudjanak hozni.
- **Rendszeresen értékeljük, ellenőrizzük** a gyerekek biztonságát és jóllétét az anyák biztonságával együtt.
- **Erősítsük a gyerekek kapcsolatát a számukra oltalmat jelentő biztonságos felnőttekkel, a nem bántalmazó** szülővel és más családtagokkal.
- A **szülői felügyelet, kapcsolattartás és láthatás** szabályozása és végrehajtása **során** az elsődleges szempont **a gyerekek és az anya biztonsága** legyen.
- Partneri viszonyban **működünk együtt** a gyerekeket gondozó, nevelő személyekkel és az érintett szakemberekkel a gyerekek biztonságának, védelmének és jóllétének biztosítása érdekében.

IV. A biztonság és védelem megteremtésének területei és fő elemei

A gyerekek biztonságát és támogatását, megerősítését szavatoló irányelveket úgy kell megalkotni, hogy azokat általában a szervezeti szintű működés során ugyanúgy alkalmazzák, vegyék figyelembe, mint az egyes esetek kezelése során. Az a cél, hogy a szervezetnek a bántalmazásban élő gyerekekkel kapcsolatos tudása és a gyerekek segítésére, támogatására fordított erőforrásai bővüljenek. Az irányelvek kidolgozásakor a következő területekre térünk ki:

- a gyerekek fizikai jólléte a szervezeten belül és azon kívül (amikor kapcsolatba kerülnek különböző intézményekkel, hatóságokkal és szolgáltatókkal, egyéb külső programokkal vagy a bántalmazó szülővel);
- a gyerekek lelki és érzelmi jólléte a szervezeten belül és azon kívül (az iskolában, vagy amikor kapcsolatba kerülnek egyéb intézményekkel és a bántalmazó szülővel);
- a gyerekek online biztonsága;
- a gyerekek biztonságos kapcsolata a nem bántalmazó szülővel, amely biztosítja lelki és mentális stabilitásukat.

1. A gyerekek biztonságával kapcsolatos kockázati tényezők a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetek gyerekekkel és fiatalokkal folytatott munkájában

A gyerekek és fiatalok, akik családon belüli erőszakos légkörben nevelkednek, „fokozottan ki vannak téve a lelki, fizikai és szexuális bántalmazás veszélyének, mentális és magatartásbeli problémáknak, és nagyobb eséllyel tapasztalnak életük során egyéb nehézségeket is.”⁵⁴ Fontos tudni, hogy nemcsak a fizikai erőszak, hanem a fenyegetés, a kontrolláló viselkedés és a félelemteli légkör is romboló hatással van a gyerekekre. Ezért nem elégséges és nem hatékony, ha csak a fizikai erőszak eseteivel foglalkozunk. A gyerekek testi és lelki egészségére, valamint a társas, érzelmi és szellemi fejlődésére hatással van, ha párkapcsolati, családon belüli erőszak tanúi lesznek. Számos tanulmány alátámasztja, hogy a gyerekek előtt zajló bántalmazás egyértelműen kimeríti a veszélyeztetés fogalmát, és akár ugyanolyan következményekkel járhat, mintha ők maguk estek volna az erőszaknak áldozatul. Szinte az összes gyerek és fiatal, akiket a különböző kutatások során megkérdeztek az erőszak tanúiként tapasztaltakról, megrázó és ijesztő élményként számolt be arról.⁵⁵

Az AWHZ menedékházában minden gyereket figyelemmel követnek, hogy az általa tapasztalt erőszak hatásait felfigyeljék, akár közvetlen áldozatait, akár tanúi voltak az erőszaknak. A menedékházban lakó gyerekek átlagosan 60-70%-a mutatja a következő tünetek valamelyikét az erőszak következményeként, amelynek áldozatává vagy tanújává vált:

- depresszió
- PTSD, poszt-traumás stressz zavar
- éjszakai bepislálás (enurézis)

54 Holt S, Buckley H, Whelan S., 2008

55 Arai és tsai., 2019

- tikkelés
- tanulási nehézségek
- álmatlanság

A nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetekkel kapcsolatba kerülő gyerekek emellett a bántalmazás számos **lelki következményét** megtapasztalhatják, többek között az alábbiakat:

- alapjaiban megrendült bizalom és igény a biztonságra és védelemre;
- a koruknak nem megfelelő felelősségérzet és parentifikáció;⁵⁶
- a koncentrációs képesség és tanulmányi teljesítmény gyakori romlása;
- erősödő alvászavarok, rémálmok, viselkedési problémák;
- egészséges felnőttkori kapcsolatok kialakításának nehézsége a szülői agresszió vagy elhanyagolás következményeként;
- a viselkedés megváltozása (provokatív vagy nehezen kezelhető viselkedés).

A témában elérhető hosszútávú kutatások eredménye szerint a családban megjelenő párkapcsolati erőszak esetén a következő években a gyerekbántalmazás esélye majdnem négyszeresére nőtt. Azaz a párkapcsolati erőszak egyértelműen figyelmeztető jel, hogy a gyerekek is fizikai bántalmazás áldozatai, vagy hamar azzá fognak válni.⁵⁷

A gyerekek biztonságát veszélyeztető tényezők a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezeteken belüli és azokon kívüli kockázatok egyaránt lehetnek.

Külső kockázatok:

- fizikai vagy lelki erőszak a bántalmazó szülő részéről;
- gyerekrablás a bántalmazó szülő által;
- gyerekek vagy anyák meggyilkolása;
- a bírósági eljárások és más intézményekkel való kapcsolat lelki hatásai (vallomástétel, a bántalmazó apával való találkozás vagy kommunikáció kényszere);
- az illetékes hatóságok és intézmények felől a gyerekre nehezedő nyomás vagy kényszer;
- szorongás a gyerekekben az anya biztonságáért;
- szorongás a gyerekekben a saját biztonságáért.

A nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezeten belül fellépő kockázatok:

- találkozás felkavaró tartalmakkal online hozzáféréseken keresztül vagy más módon (pl. idősebb gyerekek által);
- konfliktus a többi gyerekekkel és az anyjukkal;

56 A parentifikáció kifejezés azt a jelenséget írja le, amikor a gyerek és a szülője vagy gondviselője közötti szerepek felcserélődnek, és a gyerek felelősségének érzi a szülőről gondoskodni. A parentifikáció definíció szerint „a generációs határokat érintő zavar, a kutatási eredmények alapján funkcionális és/vagy érzelmi szerepcsere, amely során a gyerek feláldozza a saját figyelemre, jó közérzetre és irányításra való igényét azért, hogy a szülője vagy a testvére gyakorlati és érzelmi szükségleteihez alkalmazkodjon és azokat kielégítse.” (Hooper, 2007b, 323. o.)

57 Chan és tsai, „Prevalence and correlates of the co-occurrence of family violence”

- a menedékház lakói között megjelenő erőszak;
- testi sérülések (pl. balesetek) veszélye;
- a menedékházból való ki-bejárás (pl. iskolába, játszótérre) biztonsági kockázata.

2. A védelem legfontosabb elemei

Bátorítsuk a gyerekeket és tegyük őket képessé arra, hogy felszólaljanak az igazságtalanság ellen. Erőszakos helyzetekben legalább egy olyan független felnőttre szükségük van a családon kívül, akiben megbízhatnak, aki meghallgatja őket, és megkérdőjelezés nélkül hisz nekik.

Mondjuk el a gyerekeknek, hogy a felnőtteknek mit szabad és mit nem szabad tenniük. A gyerekáldozatok általában nem tudnak egyedül kilépni egy bántalmazó kapcsolatból. Joguk van hozzá, hogy legyen olyan felnőtt az életükben, aki meg tudja őket ismertetni a bántalmazó kapcsolat alternatíváival.

A gyerekek félnek attól, hogy elveszítik a szüleikkel és egyéb gondviselőikkel való közeli, bizalmas és biztonságos kapcsolatot. Erőszakos helyzetekben segítenünk kell nekik biztonságos környezetbe kerülni, ahol nem kell félniük.

A gyerekeknek joguk van tájékozott gondviselőkhöz, tájékozott környezethez, valamint felkészült segítő szakemberekhez. Ez biztosítja számukra a biztonságot. Emellett a gyerekeknek joguk van a koruknak megfelelő információkhoz, panasztételi eljárásokhoz és akaratnyilvánításhoz.

A családon belüli erőszak ellen, illetve a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetekben a megfelelő védelmet akkor lehet biztosítani, ha figyelembe vesszük a családon belüli erőszak hatását a gyerekek lelki egészségére. A megfelelő védelem lényeges elemei:

- azonnali fellépés és hosszú távú támogatás az erőszak ismétlődésének megakadályozására;
- szakképzett támogató rendszer a bántalmazott nő ellátására;
- gyerekekre szabott alacsonyküszöbű támogatás, amely segít oldani a szorongást és megérteni az erőszak mibenlétét.

Az erőszak gyerekekre gyakorolt hatását enyhíteni tudja az a védelem, amit az „erős kötődés egy szeretetteljes felnőttel, általában az anyával” jelent.⁵⁸

A nők és gyerekek védelmében tett minden intézkedést vizsgáljunk meg abból a szempontból, hogy mennyire felelnek meg a gyerekek és fiatalok személyes jogainak.

58 Holt S, Buckley H, Whelan S., 2008, Ibid.

V. Eljárások

A bántalmazótól való elköltözés vagy menekülés kiemelten veszélyes időszak az áldozatok, a női és gyerekáldozatok számára egyaránt, a gyilkosságok, a gyerekek és nők megölésének fokozódó kockázatával. Ezért ebben az időszakban különösen oda kell figyelni a biztonságra. A nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezeteknek és egyéb szereplőknek mindenképpen megfelelő kockázatkezelő és biztonságteremtő intézkedésekkel kell kísérniük a folyamatot.

1. Kockázatkezelés és megelőzés

A nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezeteknek általános kötelezettségként fel kell mérniük a gyerekeket fenyegető lehetséges kockázatokat, és ki kell dolgozniuk gyakorlati eljárásokat a bántalmazás, a sérelem megelőzésére és kezelésére. Ennek részeként meg kell állapítani, hogy milyen veszélyeknek lehetnek kitéve a gyerekek és fiatalok a szervezetben – a szervezeten belül, vagy online felületek használata során, vagy a külső kapcsolataikban: a barátokkal, iskolával vagy esetleg az apjukkal való viszonyban. A kockázatértékelést megfelelő személyes biztonsági terv kidolgozása és végrehajtása kell, hogy kövesse.

A kockázatkezelés és a személyes biztonsági terv elemeit, az intézkedéseket, az ellenőrző listát érdemes írásban rögzíteni és magyarázattal ellátva megosztani az érintett gyerekekkel, fiatalokkal és nőkkel, hogy felhívjuk a figyelmüket a gyerekeket fenyegető kockázatokra. Használjunk egyszerű nyelvezetet és ábrákat ehhez.

Egy ígéretes gyakorlat: AWHZ

Bármilyen tevékenység szervezése előtt, amely bevonja vagy érinti a gyerekeket, az AWHZ kockázatelemzésben méri fel, hogy az adott tevékenység vezethet-e a gyerekek bántalmazásához vagy elhanyagolásához. Azonosítják a lehetséges kockázatokat, meghatározzák a kockázatot csökkentő lépéseket, továbbá ellenőrzik, hogy megfelelő intézkedéseket tettek-e. Minden munkatárs, önkéntes és szervezeti tag tájékoztatást kap arról, hogy hol és hogyan jelentse a gyerekbántalmazást vagy elhanyagolást. Ha felmerül annak a gyanúja, hogy a gyerekek jogait megsértették, azt a szervezet elnöke felé jelenteni kell.

A menedékház működtetéséért felelős részleg koordinátorának feladata ellenőrizni a gyerekvédelmi szabályzat betartását és arról tájékoztatni az elnököt. Évente legalább kétszer belső értékelést végeznek a gyerekvédelmi standardok alkalmazásáról, hatékonyságáról és esetleges fejlesztéséről. Emellett azt is felméri, hogy a kockázatelemzésben meghatározott gyerekvédelmi intézkedéseket milyen mértékben hajtották végre.

Az AWHZ belső szabályzata szerint a gyerekeket soha nem hagyják felügyelet nélkül. Van egy külön helyiségük, a játszószoza, amelyet mindig figyelemmel kísér egy dolgozó vagy egy női lakó, ezáltal is csökkentve a visszaélések lehetőségét.

1.1. Online biztonság

Az online biztonság terén tartuk mindig szem előtt, hogy a nők elleni erőszak digitális formában is megvalósulhat. A digitális vagy online erőszak kifejezéssel írjuk le azokat a nemi alapú erőszakfajtákat, amelyek technikai eszközöket és digitális médiát használnak (mobiltelefon, applikációk, internetes applikációk, e-mail stb.), és/vagy amelyek az online térben történnek, például internetes oldalakon vagy közösségimédia-felületeken.⁵⁹ Az online erőszak nem elválasztható az offline erőszaktól; általában kiegészíti és erősíti a bántalmazó kapcsolatokat és azok dinamikáját.⁶⁰ A nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetekben ezért külön figyeljünk oda az online erőszakra a megelőzés és a kezelés szempontjából egyaránt, továbbá törekedjünk az online biztonság növelésére. Vezessünk be külön intézkedéseket annak érdekében, hogy a bántalmazó ne tudjon az online térben bántalmazni, zaklatni és kontrollálni (például az érintettek tartózkodási helyének ellenőrzésén keresztül).

1.2. Biztonság és a magánélet, személyes információk védelme

A gyerekek és az anyák biztonsága és magánéletük, személyhez fűződő jogaik védelme kell, hogy az elsődleges szempont legyen, amikor a szervezet gyerekekről készült képeket és róluk szóló történeteket tenne közzé nyomtatott vagy online kiadványaiban vagy egyéb kommunikációs csatornáin. A képek és információk nem sérthetik a gyerekek méltóságát és nem lehetnek kizsákmányoló jellegűek. Minden felhasználáshoz szükséges a gyerek vagy az anyja beleegyezése az életkor függvényében, ehhez kapcsolódva a gyerek önálló beleegyezésének korhatárát is meg kell határozni. Külön figyeljünk oda arra, hogy a képek és egyéb információk megosztása semmilyen veszéllyel ne járjon az áldozatok számára, ne lehessen például őket vagy a tartózkodási helyüket beazonosítani.

2. A gyerekek és a fiatalok személyiségfejlődése és az erőszak-megelőzés

Fontos meghatározni, hogy melyek azok a szervezeten belüli vagy azon keresztül elérhető külső támogató szolgáltatások, amelyeket a gyerekek és fiatalok igénybe vehetnek. Az is feladatunk, hogy a korosztályuknak megfelelő módszerekkel segítsünk a gyerekeknek megérteni, mi kell a biztonsághoz, hogy növeljük az önbizalmukat, és hogy a segítségünkkel megismerjék és kövessék azokat a viselkedésformákat, amelyek hozzájárulnak egy biztonságos légkör megteremtéséhez. Segíthetünk nekik többek között:

- az önbecsülésük és önbizalmuk fejlesztésében,
- az érzéseik megélésében és kifejezésében,
- megérteni, hogy joguk van az állandó biztonságérzethez,
- fejleszteni a személyes biztonsági terv kialakításához szükséges képességeiket,
- beazonosítani, hogy kikre számíthatnak maguk körül,
- megtapasztalni, hogyan hat a viselkedésünk a másik ember érzéseire,
- a konfliktuskezelés építő módjait felismerni és gyakorolni.

59 Az Európa Tanács online erőszakról szóló angol nyelvű oldala: <https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/cyberviolence-against-women>

60 Isd. Bff: „Active against digital violence”

3. A gyerekek biztonsága a szülői felügyelet és láthatás, a kapcsolódó eljárások során

A családon belüli erőszak eseteiben a szülők szétválását követően a bántalmazó jellemzően a szülői felügyelet, kapcsolattartás és láthatás rendezésén, illetve ezek gyakorlásán keresztül próbálja érvényesíteni a hatalmát és az ellenőrzést az anya és a gyerekek fölött. Ezért a kapcsolódó bírósági és gyámhatósági eljárások során, a döntések következtében, valamint a szülői felügyelet, kapcsolattartás és láthatás gyakorlása közben gyakran veszélybe kerülnek az anya és a gyerekek jogai, biztonsága és védelme – nem ritkán az életük is.

Az áldozatok fizikai és érzelmi biztonsága és jólléte veszélybe kerülhet a szülői felügyelet és a láthatás rendezésére vonatkozó eljárások nyomán. Növeli a kockázatot, ha az eljáró hatóságok nem rendelkeznek a szükséges ismeretekkel, szakértelemmel vagy tudatossággal, ezért az erőszakos előzményeket nem vizsgálják, nem ismerik fel, vagy nem veszik figyelembe a bírósági meghallgatások vagy egyéb eljárások során, s nem hoznak (ideiglenes) áldozatvédelmi intézkedéseket.

További kockázatot jelent, ha a szülői felügyeletre és kapcsolattartásra vonatkozó döntések, megállapodások nem vagy nem megfelelően veszik figyelembe a korábbi bántalmazást. Amikor a bántalmazónak kapcsolattartási vagy láthatási joga van, az ilyen alkalmak, találkozások, illetve ezek szervezése is veszélyforrás. A gyerek testi épsége szempontjából kockázatot jelent, amikor az apa elhozza őt a menedékházból vagy visszaviszi oda, ilyenkor az anya és a dolgozók is veszélybe kerülhetnek. Annak a veszélye is fennáll, hogy az apa elrabolja a gyereket, bántalmazza vagy zaklatja az anyát, fenyegeti a dolgozókat vagy kárt tesz bennük. A kapcsolattartást tudja arra használni, hogy a gyereket továbbra is bántalmazza, vagy az anyja ellen fordítsa.

Kapcsolódó javaslatok

- Speciális képzések szervezésével készítsük fel a szervezetek és szolgálatok munkatársait arra, hogy a szülői felügyelet, kapcsolattartás és láthatás milyen kockázatokat és lehetséges hátrányokat jelenthet a gyerekek és anyák számára.
- A szervezet belső szabályzata és gyakorlata egyaránt tükrözze azt az elvet, hogy a gyerekek és anyák jogai, biztonsága és védelme mindenkor elsőbbséget élvez, ezt az apa szülői jogai nem írhatják felül.
- A szervezet működési szabályzatában és a gyakorlatában egyaránt jelenjen meg az az alapvető elv, hogy a kapcsolattartási és láthatási jogok gyakorlása nem veszélyeztetheti a gyerekek és anyák jogait és biztonságát.
- Végezzünk külön kockázatfelmérést és kockázatkezelést a szülői felügyeletre, kapcsolattartásra és láthatásra vonatkozó eljárások, határozatok és gyakorlat kapcsán. A kockázatkezelést szolgáló beavatkozásnak, intézkedéseknek ki kell térniük a fizikai és érzelmi biztonság és jóllét biztosítására, figyelembe véve a gyereket, az anyát és kettejük kapcsolatát egyaránt. A szervezet dolgozói rendszeresen tekintsék át a fennálló kockázatokat és a kockázatértékelés, az intézkedések hatékonyságát, és ennek fényében végezzék el a szükséges változtatásokat. Amennyiben egy adott szülői felügyeleti, kapcsolattartási vagy láthatási döntés vagy a szülői felügyeleti jog, a kapcsolattartás gyakorlása veszélyezteti a gyerekek és/vagy az anya jogait és biztonságát, használhatók a létező jelentéstételi mechanizmusok azon hatóságok felé, amelyek hatáskörébe tartozik az adott határozat megváltoztatása/felülvizsgálata.
- A munkatársak ne alkalmazzanak vagy ajánljanak olyan módszereket és gyakorlatokat, amelyek károsak, veszélyesek vagy traumatizálóak lehetnek a gyerekekre és az anyákra (pl. a mediáció vagy egyéb alternatív vitarendezési megoldások).

Egy követendő példa: AWHZ

Az AWHZ a horvát szociális ellátóközpontokkal közösen olyan belső szabályzatot dolgozott ki, amelynek értelmében felügyelt láthatás esetén a szociális központ a bántalmazó apát a gyerek/gyerekek érkezéséhez képest 15 perccel korábbi időpontra hívja be. A láthatás végeztével pedig a bántalmazó csak 15 perccel később távozhat, hogy ne tudja követni vagy megtámadni az anyát vagy a gyerek kísérőjét a szociális központ területén kívül sem. Családon belüli erőszak esetén a válás és a gyerekelhelyezés kérdésében a szociális központ köteles a bántalmazott nőt külön, a bántalmazó távollétében meghallgatni.

4. Magatartási kódex

Legyen a szervezetnek egy világos magatartási kódexe, amelyet minden munkatárs elfogad, annak érdekében, hogy következetes módon elköteleződjenek és kitartsanak az etikus viselkedés mellett a gyerekekkel és fiatalokkal való munka során.

Az etikai szabályzat alapelemei:

- a gyerekekkel való munka alapelvei,
- a gyerekekkel való munka szabályai,
- a munkatársak felelőssége és kötelezettségei (mit kell és mit tilos tenniük),
- az eljárásokra vonatkozó standardok,
- a végrehajtásra vonatkozó felelősség.

Minden munkatárs felelősséget vállal a következőkért:

- Igazságosan, előítélet-mentesen bánik minden gyerekkel és fiatallal, nem alkalmaz hátrányos megkülönböztetést.
- Tiszteletben tartja, figyelembe veszi a nemi, szexuális orientáción alapuló, kulturális, etnikai, fogyatékoságbeli és vallási különbségeket.
- Fellép a hátrányos megkülönböztetés és előítéletek ellen.
- Nyitottságon, őszinteségen, bizalmon és tiszteleten alapuló kapcsolatokra ösztönzi a gyerekeket.
- Kellő gondossággal közelíti meg a gyerekekre vonatkozó érzékeny témákat a munkatársakkal és önkéntesekkel folytatott megbeszéléseken.
- Odafigyel a gyerekekkel és fiatalokkal való kapcsolatában a határok tartására és a szakmai hozzáállásra.
- Tiszteletben tartja a gyerekek jogát a magánélet és a személyazonosság védelmére. Tiszteletben tartja a törvényes képviselő beleegyezését arra vonatkozóan, hogy a gyerek mennyire vehet részt a szervezet tevékenységeiben, valamint hogy a róla szóló információkat és a róla készült fényképeket milyen feltételekkel lehet megosztani.

Minden munkatárs köteles tartózkodni az alábbiaktól:

- határátlépő kapcsolatok kialakítása a gyerekekkel és fiatalokkal;
- lekezelő hozzáállás és annak éreztetése, hogy nem hisz a gyerekeknek;
- bármilyen bántalmazó viselkedés (ideértve a szexuális jellegű közeledést is a gyerekek, fiatalok felé);
- olyan viselkedés, amely fenyegetőnek vagy tolakodónak érezhető;
- gúnyolódó, tiszteletlen, megalázó vagy szexuális jellegű megjegyzések és egyéb megnyilvánulások.

5. A bántalmazás eseteinek bejelentése

Mindenki, aki közvetlenül dolgozik gyerekekkel, vagy akinek a munkája hatással van a gyerekekre, felelős az ő védelmükért. A gyerekbántalmazás kockázatának csökkentése érdekében a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetek a magatartási kódexükben, az új munkatársak felvétele során, valamint folyamatos továbbképzések és kommunikáció segítségével tegyék világossá a gyerekbántalmazással szembeni zéró toleranciát. A bántalmazás a szervezeten belül és kívül is megjelenhet. A szervezet köteles jelenteni a hatóságok felé az olyan bántalmazásos eseteket is, amelyek nem tartoznak a szervezet közvetlen felelősségi körébe.

A szervezetnek világos szabályzatot kell alkotnia a gyerekek védelmére, ami kifejezi az elkötelezettségét is. A szabályzat egyértelműen határozza meg a munkatársak felelősségét a gyereket védelméért, a jelentési kötelezettségüket, és adjon számukra útmutatást ezek teljesítéséhez. A kapcsolódó eljárások legyenek világosan kidolgozva, és a munkatársak kapjanak megfelelő képzést ezek mibenlétéről, menetéről. Minden biztonságot szolgáló intézkedést rendszeresen ellenőrizzenek és szükség esetén vizsgáljanak felül.

Minden bántalmazásos esetet jelenteni kell az arra kijelölt személynek és az illetékes hatóságoknak. Ha a gyerekjogok megsértésének, a gyerekek bántalmazásának, elhanyagolásának vagy kizsákmányolásának a gyanúja felmerül, a szervezet munkatársainak eljárást kell indítaniuk a gyerekjogok védelmében. A szervezet minden dolgozója, önkéntese és külső munkatársa kell, hogy ismerje és felismerje a bántalmazás lehetséges jeleit. Kapcsolódó eljárásokat kell kidolgozni és ezekről széles körben tájékoztatást kell adni, hogy mindenki számára világos legyen, mit kell tenni a gyerekek és fiatalok bántalmazásának gyanúja esetén.

Arra az esetre, ha alaposan feltételezhető, hogy a korrupció miatt az illetékes hatóságok nem fognak megfelelően eljárni a gyerekek védelme és a bántalmazók felelősségre vonása érdekében, meg kell határozni a bántalmazásos eset bejelentésének egyéb lehetséges útjait is, például a nemzetközi gyerekvédelmi szervezetekhez fordulást.

5.1. Felelős munkatársak

A nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezet minden munkatársa, beleértve a teljes állású vagy részmunkaidős fizetett alkalmazottakat, külső munkatársakat és önkénteseket is, felelős a gyerekek védelméért a bántalmazással és elhanyagolással szemben. A világos és átlátható eljárásrend érdekében minden szervezet nevezzen ki egy gyerekvédelmi felelőst egy helyettessel együtt. A gyerekvédelmi felelős feladata mindenkit tájékoztatni, aki gyerekekkel és fiatalokkal közvetlen vagy közvetett kapcsolatba kerül a szervezetenél, hogy a tudomására jutott bántalmazást jelentenie kell. Ezen kívül meg kell ismertetnie ezekkel a személyekkel az etikai szabályzatot, a kapcsolódó eljárásokat, s tájékoztatnia kell őket a jelentési kötelezettségükről is.

A gyerekvédelmi felelősnek viszonylag magas pozíciót kell betöltenie a szervezetben, hogy érvényt tudjon szerezni a gyerekvédelmi irányelvek betartásának. Nagy és összetett szervezetekben több felelős is működhet a különböző osztályok vagy szervezeti tevékenységek szerint. A gyerekvédelmi felelős nem lehet a szervezet elnöke vagy elnökségi tagja, mivel biztosítani kell a jelentéstétel különböző lehetséges útjait. A gyerekvédelmi felelős pozícióját időről időre másvalaki töltsse be.

A nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezet vezetése a munkatársakkal együttműködésben dolgozzon ki írásos szabályzatot a szervezeten belül vagy azon kívül elkövetett gyerekbántalmazás gyanúja esetére. A szabályzatnak ki kell térnie mind a szervezetben, mind az egyéb intézményekben előforduló bántalmazás eseteire, továbbá a bántalmazó szülő szervezeten kívül (például a kapcsolattartás során) tanúsított viselkedésére is.

5.2. Lehetséges elkövetők

- a bántalmazó szülő,
- a szervezet vagy más intézmények gyerekekkel foglalkozó szakemberei,
- a szervezet ügyfelei, anyák és gyerekek egyaránt.

5.3. A bántalmazás bejelentésének alapelvei

- 1. A bántalmazás felismerése:** hogy időben felismerjük a gyerekek védelme szempontjából aggodalomra okot adó jeleket, a szervezet minden tagjának tisztában kell lennie azzal, hogy milyen formákat ölthet a gyerekek bántalmazása (a tizenéves lányok esetén különösen), mire kell figyelnie; készen kell állnia továbbá az érintett gyereket fenyegető kockázatok kezelésére.
- 2. Reagálás a bántalmazásról szóló beszámolóra:** A gyerekek jogait és speciális szükségleteit figyelembe véve megfelelő módon kell reagálni, ha bántalmazásról hallunk, hogy az érintett gyereket hatékonyan tudjuk támogatni és a lehetséges megoldások kidolgozásába is bevonni.
- 3. A bántalmazásról szóló beszámoló rögzítése:** Ha bántalmazásról hallunk, jegyezzünk fel minden részletet, a bántalmazást jelző személy minden aggodalmát és megfigyelését, a vele kötött bármilyen megállapodást vagy a vele lefolytatott megbeszélést, továbbá azt, ha az ügy kapcsán bárki tett vagy épp nem tett valamit, s ez miben nyilvánult meg.
- 4. A bántalmazás bejelentése:** Az érintett gyerekekkel és korosztálytól függően az anyjával szoros együttműködésben jelentsük az esetet, illetve tájékoztassuk róla a szervezeten belüli és azon kívüli illetékeseket, annak érdekében, hogy a gyerek minden szükséges támogatást megkapjon és minél nagyobb biztonságban legyen.
- 5. A bántalmazót érintő következmények:** Ha az elkövető a szervezet alkalmazottja, külső munkatársa vagy önkéntese, fegyelmi eljárásokat kell lefolytatni, amelyek meghatározzák a visszaélés súlyosságát és a bántalmazót érintő következményeket.

6. Egyéb gyermekvédelmi intézkedések és eljárások

A munkatársak ellenőrzése a bűnügyi nyilvántartásban

A szervezet minden leendő alkalmazottól, önkéntestől és külső munkatárstól kérjen erkölcsi bizonyítványt, amely tanúsítja, hogy az adott személy nem szerepel a bűnügyi nyilvántartásban.

Új munkatársak felvétele és tájékoztatása

Jelezzük a szervezet elkötelezettségét a gyerekek biztonsága mellett az álláshirdetésekből, és tegyük ezt világossá az állásinterjúk során is, akár alkalmazottak, akár külső munkatársak, akár önkéntesek kiválasztásáról van szó. A kiválasztási folyamatba, az állásinterjúk témái közé építsük be a gyerekek biztonságának megteremtése és a gyerekbántalmazás kérdéseinek megvitatását, ideértve azt is, hogy a jelentkezők hogyan közelítik meg ezeket a fogalmakat. Ajánlásokat és erkölcsi bizonyítványt mindenkitől kérni kell, aki gyerekekkel fog dolgozni vagy velük kapcsolatba fog kerülni. Minden munkatársnak el kell fogadnia a gyerekek biztonságát szolgáló magatartási kódexet, s be kell tartania azt a szervezeten belül és azon kívül egyaránt, mivel a gyermekvédelmi alapelvek a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezetek minden munkatársára általánosságban vonatkoznak.

Munkatársak továbbképzése

A gyerekek és fiatalok biztonságának megteremtésével kapcsolatban alapvető szükség van a folyamatos felkészítésre és képzésre, annak érdekében, hogy megfelelő és egységes védelmet tudjunk a gyerekeknek és fiataloknak nyújtani a szervezeten belül és kívül egyaránt. A szervezet minden munkatársának és a szervezettel más formában együtt dolgozóknak legyen hozzáférésük ilyen képzéshez, amikor megkezdik a munkájukat a szervezetenél, ezen kívül később is rendszeresen, 1-2 évente legyen lehetőségük feleleveníteni a tudásukat.

Hozzáférhető tanácsadás, támogatás

Minden alkalmazottnak, önkéntesnek és külső munkatársnak, aki gyerekekért felelős vagy velük dolgozik, akár közvetlenül, akár közvetve (mert például csak az anyákkal dolgozik), legyen lehetősége tanácsért és segítségért fordulni egy arra kijelölt munkavállalóhoz bármilyen, a gyerekek védelmével, biztonságával kapcsolatos kérdéssel. Ennek lehetőségét világosan, írásban is közöljük mindenkivel, aki elkezd dolgozni a szervezetenél.

Beszélgetések a beleegyezés fogalmáról

A gyermekvédelmi szolgálatok és a gyerekekkel dolgozó intézmények munkatársainak megfelelő képzése a családon belüli erőszak témájában

A gyermekvédelmi intézmények és szervezetek minden munkatársának átfogó képzésben kell részesülnie a családon belüli erőszak jellemzőivel kapcsolatban, a következő témákat tárgyalva: az erőszak okai és következményei, természetrajza, a fenyegető kontroll, a nők elleni erőszak és a párkapcsolati/családon belüli erőszak megelőzésének és felszámolásának nemzetközi irányelvei, különös tekintettel az erőszak gyerekekre és fiatalokra gyakorolt hatására, valamint a védelmet szolgáló alapelvekre és szabályokra. A képzésnek ki kell térnie a másodlagos viktimizáció megelőzésének módjára és az áldozatközpontú fellépés biztosítására.

Kockázatfelmérés

A gyerekek biztonságát szolgáló kockázatfelmérés legyen szerves része a szervezet általános kockázatfelmérésének. Minden a nők elleni erőszak áldozatait, a bántalmazott nőket segítő szervezet a saját tevékenységére vonatkozóan azonosítsa be azokat a tényezőket, amelyek valamilyen kockázatot jelentenek a gyerekek és fiatalok számára. Értékeljük a kockázatokat aszerint, hogy azok milyen hatással lehetnek a gyerekekre, fiatalokra, és tegyünk megelőző lépéseket a kockázat csökkentésére.

Nemzetközi normák és esetjog

ENSZ CEDAW: General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19 (A CEDAW 19. számú általános ajánlását aktualizáló 35. számú általános ajánlás a nők elleni nemi alapú erőszakról), 2017

<https://digitallibrary.un.org/record/1305057>

ENSZ: CEDAW – A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény, 1979
magyarul: <https://njt.hu/jogszabaly/1982-10-10-00>

ENSZ: Egyezmény a gyermek jogairól, 1989
magyarul: <https://njt.hu/jogszabaly/1991-64-00-00>

Európa Tanács: Egyezmény a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen (Lanzarote Egyezmény), 2007
magyarul: <https://njt.hu/jogszabaly/2015-92-00-00>

Európa Tanács: Egyezmény a nők elleni erőszak és a párkapcsolati, valamint a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (Isztambuli Egyezmény), 2011
magyarul: <https://nokjoga.hu/wp-content/uploads/isztambuli-egyezmey-forditas-nane-patent-ne-2017-hu.pdf>

Európa Tanács: Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről, 1950,
magyarul: <https://njt.hu/jogszabaly/1993-31-00-00>

Európa Tanács: Strategy for the Rights of the Child (A gyermekek jogainak stratégiája) (2022-2027)
<https://rm.coe.int/council-of-europe-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027-child/1680a5ef27>

Európai Bizottság: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Az EU gyermekjogi stratégiája, 2022, COM/2021/142,
magyarul: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0142&from=HU>

Európai Bizottság: A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Az áldozatok jogairól szóló uniós stratégia (2020–2025), 2020, COM(2020),
magyarul: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0258&from=HU>

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU Irányelve a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, 2011
magyarul: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0093&from=HU>

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU Irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, 2012
magyarul: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=HU>

Európai Bizottság: Javaslat: az Európai Parlament és Tanács Irányelve a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről, 2022
magyarul: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0105&from=HU>

Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 2012
magyarul: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN>

Emberi Jogok Európai Bírósága Talpis V. Italy, application no. 41237/14. (Talpis kontra Olaszország, 41237/14. sz. kérelem), 2017

<https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-171994>

További irodalmak

Arai, Lisa, Heawood, Ali, Feder, Gene, Howarth, Emma, MacMillan, Harriett, Moore, Theresa H., Stanley, Nicky & Gregory, Alison (2019). Hope, agency, and the lived experience of violence: A qualitative systematic review of children's perspectives on domestic violence and abuse. *Trauma, Violence, & Abuse*,
<https://doi.org/10.1177/1524838019849582>

Arbeitsgemeinschaft für Jugendhilfe (1976): Stellungnahme der Arbeitsgemeinschaft für Jugendhilfe zur Öffentlichen Förderung von Frauenhäusern. In: *Forum Jugendhilfe*, 68–71. oldal

Bell, Patricia (2016a): *Sexualisierte Gewalt gegen Kinder und Partnergewalt: Zusammenhänge und Interventionsmöglichkeiten bei häuslicher Gewalt*. Opladen. Verlag Barbara Budrich.

Bell, Patricia (2016): Fathers' rights, children's rights and mothers' responsibilities – Reflections on shared parenting following relationship breakdown due to intimate partner violence. In: Claudia Maier-Höfer (Hg.): *Angewandte Kindheitswissenschaften – Applied Childhood Studies*. Wiesbaden. Springer VS.

Bff – Federal Association of Rape Crisis Centres and Women's Counselling Centres Germany, „bff: active against digital violence”; utolsó megtekintés: 2022. november 30.

<https://www.frauen-gegen-gewalt.de/de/aktionen-themen/bff-aktiv-gegen-digitale-gewalt/was-ist-digitale-gewalt.html>

Chan, Ko L., Chen, Qiqi & Chen, Mengtong (2019). Prevalence and correlates of the co-occurrence of family violence: a meta-analysis on family polyvictimization. *Trauma, Violence, & Abuse*,
<https://doi.org/10.1177/1524838019841601>

Council of Europe Portal, “Cyberviolence against women”, utolsó megtekintés: 2022. november 30.

<https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/cyberviolence-against-women>

Eriksson, Maria; Bruno Linnea; Näsman, Elisbet (2013): *Domestic violence, family law and school. Children's right to participation, protection and provision*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Flaake, Karin (2014): *Neue Mütter – neue Väter. Eine empirische Studie zu veränderten Geschlechterbeziehungen in Familien*. Gießen: Psychosozial-Verlag.

Hester, Marianne (2011): The Three Planet Model: Towards an understanding of contradictions in approaches to women and children's safety in contexts of domestic violence. In: *British Journal of Social Work* 41, 837–853. oldal

Holt S, Buckley H, Whelan S. The impact of exposure to domestic violence on children and young people: a review of the literature. *Child Abuse Negl.* 2008 Aug; 32(8):797-810. doi: 10.1016/j.chiabu.2008.02.004. Epub 2008 Aug 26. PMID: 18752848.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213408001348?via%3Dihub>

Hooper, Lisa (2007): The application of attachment theory and family systems theory to the phenomena of parentification. *The Family Journal*, 15(3),
<https://doi.org/10.1177/1066480707301290>

Humphreys, Cathy (2007): A health inequalities perspective on violence against women. In: *Health & Social Care in the Community* (15), 120–127. oldal

Kavemann, Barbara (2007): Hausliche Gewalt gegen die Mutter und die Situation der Töchter und Söhne – Ergebnisse neuerer deutscher Untersuchungen. In: Barbara Kavemann und Ulrike Kreyssig (Hg.): *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS, Verl. für Sozialwiss.

Keeping Children Safe, *The International Child Safeguarding standards* (2014).

Kostka, Kerima (2014) "Das Wechselmodell als Leitmodell? Umgang und Kindeswohl im Spiegel aktueller internationaler Forschung". In *Streit* 4/2014.

Letourneau, Nicole; Young Morris, Catherine; Stewart, Miriam; Hughes, Jean; Critchley, Kim A.; Loretta, Secco (2013): Social support needs identified by mothers affected by intimate partner violence. In: *Journal of Interpersonal Violence* 28 (4), 2873–2893. oldal

Metell, Barbro (2007): Arbeit mit Mädchen und Jungen, deren Mütter misshandelt wurden. Erfahrungen einer Spezialberatungsstelle in Stockholm. In: Barbara Kavemann und Ulrike Kreyssig (Hg.): *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS, Verl. für Sozialwiss., 245–358. oldal

Mullender, Audrey; Hague, Gill; Imam, Umme; Kelly, Liz; Malos, Ellen; Regan, Linda (2002): *Children's perspectives on violence*. London: SAGE Publications.

Müller, Ursula; Schröttle, Monika; Oppenheimer, Christa; Glammeyer, Sandra (2005): Lebenssituation, Sicherheit und Gesundheit von Frauen in Deutschland, Forschungsbericht.: BMFSFJ.

NSPCC, "Safeguarding children and child protection", utolsó megtekintés 2022. november 10.

<https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection>

Procher, Vivien; Ritter, Nolan; Vance, Colin (2014): Making dough or baking dough? Spousal housework responsibilities in Germany 1992–2011. Ruhr-Universität Bochum, Bochum. Ruhr Economic Papers.

Radford, Lorraine; Hester, Marianne (2006): *Mothering Through Domestic Violence*: Jessica Kingsley.

Schlund, Meinrad (2015): Begleiteter Umgang bei "schwierigen Fallkonstellationen". Teil 1 & 2 in: Zeitschrift für Kindschaftsrecht und Jugendhilfe 2/2015, 55–60. és 3/2015, 104–108. oldal

Seith, Corinna (2007): "Weil sie dann vielleicht etwas Falsches tun". Zur Rolle von Schule und Verwandten für von häuslicher Gewalt betroffene Kinder aus Sicht von 9- bis 17-Jährigen. In: Barbara Kavemann und Ulrike Kreyssig (Hg.): *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS, Verl. für Sozialwiss.

WAVE. „Thematic paper on the right of children to live a life free from violence”, utolsó megtekintés 2023. április 20.

http://files.wave-network.org/researchreports/Thematic_Paper_12_Children_2015.pdf

Westmarland, Nicole; Kelly, Liz (2013): Why extending measurements of „success” in domestic violence perpetrator programmes matters for social work, *The British Journal of Social Work* 43, 1092–1110. oldal

WOMEN
AGAINST
VIOLENCE
EUROPE